

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૧૩/૧૯૯૮

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૂલ ચંદ ત્યાગી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

નીતેશ @ નરેન્દ્ર બટુકભાઈ વૈષ્ણવ (વાળંદ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે એ.પી.પી. શ્રી મીત ઠક્કર

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે વકીલ નોટિસ બજાવાયેલ છે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૂલ ચંદ ત્યાગી

તારીખ : ૨૪/૦૭/૨૦૨૬

ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૂલ ચંદ ત્યાગી દ્વારા)

૧. હાલની અપીલ અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા વિદ્વાન સેશન્સ જજ, રાજકોટ (જે હવે પછી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ / વિદ્વાન એસ.જે. તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૫૨/૧૯૯૮ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૩.૧૧.૧૯૯૮ ના ચુકાદાને પડકારતા કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (જે હવે પછી સી.આર.પી.સી. તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૭૮ ની જોગવાઈઓ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા હાલના સામાવાળાને ઈન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ (જે હવે પછી “આઈ.પી.સી.” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨, ૪૪૯ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ હતો.

૨. હાલની અપીલ દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી હકીકતો અને સંજોગો નીચે મુજબ છે: આરોપી નીતેશ @ નરેન્દ્ર બટુકભાઈ વૈષ્ણવને મૃતક – જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદના પત્ની કિરણબેન સાથે કથિત રીતે આડા સંબંધો હતા. એવો આક્ષેપ છે કે તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ ના રોજ, રાત્રિના ૮:૦૦

વાગ્યાથી ૮:૩૦ વાગ્યાની વચ્ચે, આરોપી – નીતેશે, પોતાના માર્ગમાંથી અડચણ દૂર કરવાના હેતુથી અને એક અજાણ્યા વ્યક્તિની મદદથી, મૃતક-જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદના શરીર પર કેરોસીન રેડી દીધું હતું અને તેના ઘરમાં દિવાસળી સળગાવી તેને ભડકે બાળી નાખ્યો હતો, જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ નીપજ્યું હતું.

૩. તદનુસાર, માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશન, જિલ્લો-રાજકોટ ખાતે I-સી.આર. નં. ૨૨૦/૧૯૯૮ તરીકે એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી અને તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને છેવટે, જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપી સામે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨, જજલ હેઠળ ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ કેસ માત્ર સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા જ ચલાવવાપાત્ર હોવાથી, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૯ હેઠળ સદર કેસ સેશન્સ કોર્ટ, રાજકોટને કમિટ કર્યો હતો, જેને સેશન્સ કેસ નં. ૧૫૨/૧૯૯૮ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો હતો.

૪. તારીખ ૦૯.૦૯.૧૯૯૮ ના રોજ, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨, જજલ હેઠળ આંક ૧ પર તહોમત ઘડ્યું હતું. આરોપીએ ગુનાની કબૂલાત ન કરી અને કેસ ચલાવવાની માંગણી કરી હોવાથી, સદર ગુનાઓ માટે તેની સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

પ. આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા છે:—

મૌખિક પુરાવો

અનુ. નં.	પી.ડબલ્ યુ. નં.	સાક્ષી	આંક
૧.	૧.	ડૉ. અનિલકુમાર ગોવર્ધનદાસ પટેલની જુબાની	૮
૨.	૨.	સાક્ષી – જગદીશચંદ્ર નગીનદાસ દવેની જુબાની	૧૪
૩.	૩.	સાક્ષી – પ્રેમજીભાઈ ટપુભાઈ સિપારિયા, નાયબ મામલતદાર અને એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટની જુબાની	૧૭
૪.	૪.	સાક્ષી – દિલીપભાઈ ધીરજલાલ રાજપોપટ – ગુનાના સ્થળના પંચ સાક્ષીની જુબાની	૨૧
૫.	૫.	સાક્ષી – ઉમાબેન રસિકલાલ જોશીની જુબાની	૨૩
૬.	૬.	સાક્ષી ડૉ. જસવંતરાય શાંતિલાલ વિશાણીની જુબાની	૨૪
૭.	૭.	સાક્ષી – ડૉ. જયંતીલાલ ગોવર્ધનભાઈ ખાંટની જુબાની	૨૬
૮.	૮.	સાક્ષી – એસ.એસ. ગોસ્વામી – પી.આઈ. ની જુબાની	૨૮
૯.	૯.	સાક્ષી – કિરણબેન જીતેશભાઈ – મૃતક – જીતેશભાઈની વિધવાની જુબાની	૩૪

૧૦.	૧૦.	સાક્ષી - નવીનભાઈ બાલાશંકર ભટ્ટ, હોસ્પિટલ પોલીસ ચોકીના ફરજ પરના હેડ કોન્સ્ટેબલની જુબાની	૩૫
૧૧.	૧૧.	સાક્ષી - અનવરભાઈ ઉમરાભાઈ સુમરા, હેડ કોન્સ્ટેબલ - માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનની જુબાની	૩૭
૧૨.	૧૨.	સાક્ષી - ભરતભાઈ જેંતીલાલની જુબાની	૪૨
૧૩.	૧૩.	સાક્ષી - કારેખાન આદમખાન કુરેશી - પી.આઈ. માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનની જુબાની	૪૫

દસ્તાવેજ પુરાવો

અનુ. નં.	આંક	વિગત
૧.	૯	પોસ્ટમોર્ટમ નોંધ
૨.	૧૦	મૃત્યુનું કારણ
૩.	૧૧	મેડિકલ ઓફિસર દ્વારા પી.આઈ. ને લખવામાં આવેલી યાદી
૪.	૧૨	પી.આઈ. ને મોકલવાનો પત્ર
૫.	૧૩	ડૉ. ખાંટની સમન્સ અરજી - સરકારી હોસ્પિટલ
૬.	૧૫ અને ૧૬	ગુનાના સ્થળની યાદી અને નકશો

૭.	૧૮	મરણોન્મુખ નિવેદનની યાદી
૮.	૧૯	જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદનું મરણોન્મુખ નિવેદન
૯.	૨૦	મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવા અંગેનો અધિકારીનો હુકમ
૧૦.	૨૨	ઘટનાસ્થળનું પંચનામું
૧૧.	૨૫	એમ.એલ.સી. કેસ પેપર્સ
૧૨.	૨૯	તપાસ સોંપવા અંગેનો પત્ર
૧૩.	૩૦	ફરિયાદ
૧૪.	૩૨	ઈન્કવેસ્ટ પંચનામું
૧૫.	૩૩	આરોપીની ધરપકડનું પંચનામું
૧૬.	૩૬	હોસ્પિટલ ચોકી વરધી રજિસ્ટરનો ઉતારો
૧૭.	૩૮ થી ૪૦	સ્ટેશન ડાયરી એ.એન. ૨૦/૨૨/૩/૯૮ નો ઉતારો
૧૮.	૪૧	મૃત્યુની જાણ અંગેની નોંધ
૧૯.	૪૪	પી.એમ. માટેની યાદી
૨૦.	૪૫	કલમ ૩૦૨ ઉમેરવા અંગેનો પત્ર

૨૧.	૪૬	લોગબુકનો ઉતારો મેળવવા અંગેનો પત્ર
૨૨.	૪૭	ટેલિફોન નોંધ રજિસ્ટરનો ઉતારો
૨૩.	૪૮	મરણોન્મુખ નિવેદનની નકલ મળવા અંગે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટને પત્ર
૨૪.	૫૩ અને ૫૪	એફ.એસ.એલ. રિપોર્ટ

૬. તમામ પુરાવા નોંધ્યા પછી, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું અને તમામ ગુનાહિત પુરાવા તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા. તેણે તમામ ગુનાહિત પુરાવાઓનો ઈનકાર કર્યો હતો અને એવી રજૂઆત કરી હતી કે તેને આ ગુનામાં ખોટી રીતે સંડોવી દેવામાં આવ્યો છે. ત્યારબાદ, કેસ આરોપીના પુરાવા માટે રાખવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેણે કોઈ મૌખિક અને/અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા ન હતા. ત્યારબાદ, ફરિયાદપક્ષ અને બચાવપક્ષ તરફથી કરવામાં આવેલી દલીલો સાંભળીને તેમજ દલીલો ધ્યાને લઈને અને મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓની મૂલવણી કરીને, વિદ્વાન એસ.જે. એ તારીખ ૧૩.૧૧.૧૯૯૮ ના ચુકાદા દ્વારા આરોપીને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યો હતો.

૭. વિદ્વાન સેશન્સ જજ, રાજકોટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૩.૧૧.૧૯૯૮ ના ચુકાદાથી નારાજ અને વ્યથિત થઈને, અપીલકર્તા-રાજ્યે હાલની ક્રિમિનલ અપીલ દાખલ કરેલ છે.

૮. અમે અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરને સાંભળ્યા છે.

૯. અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી મીત ઠક્કરે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન સેશન્સ જજે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની યોગ્ય રીતે મૂલવણી કરી નથી. તેમણે એવી દલીલ કરી હતી કે મૃતકના પત્ની – કિરણબેનને આરોપી – નીતેશ @ નરેન્દ્ર બટુકભાઈ વૈષ્ણવ સાથે આડા સંબંધો હતા, જેથી આરોપીએ તેના પતિને પોતાના માર્ગમાંથી દૂર કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. આમ, તે અન્ય વ્યક્તિ સાથે આવ્યો હતો અને તેણે મૃતક પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. મૃતકને ગંભીર દાઝ્યાની ઇજાઓ પહોંચી હતી અને સારવાર દરમિયાન તે સદર ઇજાઓથી મૃત્યુ પામ્યો હતો. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષનો કેસ પી.ડબલ્યુ. ૩ – પ્રેમજીભાઈ ટપુભાઈ સિપારિયા, નાયબ મામલતદાર અને એડિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ, જેમણે મૃતકનું મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધ્યું હતું, તેમના દ્વારા યોગ્ય રીતે સાબિત થયેલ છે. પી.ડબલ્યુ. ૩ એ આંક ૧૯ પર મૃતકના મરણોન્મુખ નિવેદનને સાબિત કર્યું હતું. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ગુનાની ફરિયાદ મૃતકે પોતે કરી હતી. સદર ફરિયાદ પી.ડબલ્યુ. ૮ – એસ.એસ. ગોસ્વામી, સબ ઇન્સ્પેક્ટર, માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા નોંધવામાં આવી હતી અને તે આંક ૩૦ પર રેકૉર્ડ પર સાબિત થયેલ છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. એ વધુમાં દલીલ કરી હતી કે પી.ડબલ્યુ. ૩ અને

પી.ડબલ્યુ. ૮ બંનેએ રેકૉર્ડ પર સાબિત કર્યું છે કે આરોપી વ્યક્તિ, એક અજાણ્યા સહ-આરોપી સાથે, મૃતકના ઝૂંપડામાં આવ્યો હતો અને મૃતક પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. તેમણે દલીલ કરી હતી કે રેકૉર્ડ પર પુષ્કળ અને નિર્ણાયક પુરાવા છે જે સાબિત કરે છે કે આરોપી વ્યક્તિઓએ ગુનો કર્યો હતો, તેમ છતાં, વિદ્વાન સેશન્સ જજે પી.ડબલ્યુ. ૩ અને પી.ડબલ્યુ. ૮ ની જુબાનીઓ તેમજ આંક ૧૯ – મરણોન્મુખ નિવેદન અને આંક ૩૦ – મૃતકે પોતે કરેલી ફરિયાદ જેવા દસ્તાવેજી પુરાવા પર વિશ્વાસ મૂક્યો ન હતો. તેમણે દલીલ કરી હતી કે મરણોન્મુખ નિવેદન દોષિત ઠરાવવા માટેનો એકમાત્ર આધાર બની શકે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મરણોન્મુખ નિવેદન રેકૉર્ડ પર યોગ્ય રીતે સાબિત થયેલ છે, તેથી વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા નોંધવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ ટકી શકે તેમ નથી, તેથી એવી રજૂઆત કરી હતી કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે અને આરોપી વ્યક્તિઓને દોષિત ઠેરવી તે મુજબ સજા થવી જોઈએ.

૧૦. આરોપી/સામાવાળા પર રૂલની યોગ્ય રીતે બજવણી કરવામાં આવી છે અને તેને અનુસરીને, આરોપી/સામાવાળાએ એક વકીલ રોક્યા હતા, પરંતુ વકીલ નોટિસની બજવણી અને પૂરતી તકો આપવા છતાં, વિદ્વાન વકીલે સુનાવણી સમયે આ કોર્ટને સહાય કરવા માટે આ કોર્ટ સમક્ષ હાજર ન રહેવાનું પસંદ કર્યું હતું.

૧૧. અમે અપીલકર્તા – રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.પી.પી. ને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું છે. આગળ વધતા પહેલાં, વિદ્વાન સેશન્સ જજ સમક્ષ ફરિયાદપક્ષના મહત્વના સાક્ષીઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની ઝીણવટપૂર્વક તપાસ કરવી યોગ્ય રહેશે, જેથી એ નક્કી કરી શકાય કે નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ ટકી શકે તેવો છે કે કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે.

૧૨. આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે ૧૩ જેટલા સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે અને રેકૉર્ડ પર ૨૮ દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા છે.

૧૩. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ ડૉ. અનિલકુમાર ગોવર્ધનદાસ પટેલ છે, જેઓ જનરલ હોસ્પિટલ રાજકોટ ખાતે મેડિકલ ઓફિસર છે. તેમણે મૃતકનું પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું હતું. તેમની આંક ૮ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ એ આંક ૯ પર પી.એમ. રિપોર્ટ પણ સાબિત કર્યો હતો. તેમણે જુબાની આપી હતી કે મૃતક બીજા અને ત્રીજા ડિગ્રીની દાઝ્યાની ઇજાઓ પામ્યો હતો અને આ દાઝ્યાની ઇજાઓના કારણે તેનું મૃત્યુ નીપજ્યું હતું. તેમણે જુબાની આપી હતી કે મૃતક ૯૦% જેટલો દાઝી ગયો હતો અને માત્ર તેની હથેળીઓ અને પગના તળિયા દાઝ્યા વગરના રહ્યા હતા. તેમની ઊલટતપાસમાં, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ એ સ્વીકાર્યું હતું કે જો કોઈ વ્યક્તિ મૃતકને થયેલી આવી દાઝ્યાની ઇજાઓ

જેવી ઇજાઓ પામે, તો તેની માનસિક સ્થિતિ પર અસર થઈ શકે છે અને તે આભાસનો ભોગ બની શકે છે. તેમણે ઊલટતપાસમાં વધુમાં સ્વીકાર્યું હતું કે જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરવાનો પ્રયાસ કરે તો પણ મૃતકને થયેલી આવી દાઝ્યાની ઇજાઓ વ્યક્તિને થઈ શકે છે. તેમને મુદ્દામાલની વસ્તુઓ, એટલે કે કેરોસીનના બે ડબ્બા પણ બતાવવામાં આવ્યા હતા. તેમણે જુબાની આપી હતી કે જો કોઈ વ્યક્તિ પર કેરોસીન રેડવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે, તો તેનો પ્રતિકાર કરવાના પ્રયાસના પરિણામે, કેરોસીન રેડનાર વ્યક્તિના શરીર/કપડાં પર પણ કેરોસીન પડે. વધુમાં, ઘટનાસ્થળના વિવિધ ભાગો, જેમાં દીવાલોનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેના પર પણ કેરોસીન પડશે અને દરેક જગ્યાએ કેરોસીનની ગંધ આવશે. આમ, આવી પ્રકારની ઇજા થવાની શક્યતા ન પણ હોઈ શકે.

૧૪. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ શ્રી જગદીશચંદ્ર નગીનદાસ દવે, સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટર, મામલતદાર કચેરી છે. તેમની આંક ૧૪ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે તેમણે ઘટનાસ્થળનો નકશો તૈયાર કર્યો હતો. તેમણે આંક ૧૬ પર ઘટનાસ્થળનો નકશો પણ સાબિત કર્યો હતો. તેમણે જુબાની આપી હતી કે જે ઝૂંપડામાં ઘટના બની હતી, તે અન્ય ઝૂંપડાઓની વચ્ચે આવેલું હતું. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે આસપાસનો વિસ્તાર ગીચ વસ્તીવાળો હતો અને ઘણા લોકો નજીકમાં રહેતા હતા.

૧૫. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ પ્રેમજીભાઈ ટપુભાઈ સિપારિયા, નાયબ મામલતદાર અને એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ છે. તેમની આંક ૧૭ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે તેમને મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવા માટે તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ ના રોજ રાત્રે ૯:૫૦ વાગ્યે પોલીસ સ્ટેશન તરફથી મરણોન્મુખ નિવેદનની યાદી (આંક ૧૮) મળી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે સદર યાદી મળતાં, તેઓ સરકારી હોસ્પિટલ, રાજકોટ પહોંચ્યા હતા અને તેમણે સ્ટાફ નર્સ પાસેથી ઇજાગ્રસ્ત વિશે પૂછપરછ કરી હતી, અને તેમને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇજાગ્રસ્તને દાઝી જવાની ઇજાઓને કારણે કેબિન નં. ૧ માં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે. તેમણે રાત્રે ૧૦:૨૦ થી ૧૦:૩૦ દરમિયાન મૃતકનું મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધ્યું હતું. જ્યારે તેમણે ઇજાગ્રસ્તને પૂછપરછ કરી, ત્યારે શરૂઆતમાં તેણે કોઈ જવાબ આપ્યો ન હતો પરંતુ ત્યારબાદ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ એ કેબિનમાં ફરજ પરના મેડિકલ ઓફિસરને બોલાવ્યા હતા. ત્યારબાદ, મેડિકલ ઓફિસર શ્રી વિશાલીએ ઇજાગ્રસ્તને તેનું નામ પૂછ્યું અને ઇજાગ્રસ્તે જવાબ આપ્યો કે તેનું નામ હિતેશ બાબુલાલ વાણંદ હતું. તેમણે ઇજાગ્રસ્તને ઘટના કેવી રીતે બની તે અંગે પૂછપરછ કરી હતી. તેમણે વધુમાં જુબાની આપી હતી કે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવા દરમિયાન ડૉ. વિશાલી ત્યાં હાજર હતા. તેમણે વધુમાં જુબાની આપી હતી કે જ્યારે તેઓ મૃતકનું મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધી રહ્યા હતા, ત્યારે તેઓ ભોગ બનનારના શરીરમાંથી કેરોસીનની અલગ

ગંધ અનુભવી શકતા હતા. તેની આંખો બંધ હતી, પરંતુ તે બોલી શકતો હતો. તેમણે વધુમાં જુબાની આપી હતી કે તેમણે ત્રણથી ચાર વખત પ્રશ્નોનું પુનરાવર્તન કરવું પડ્યું હતું અને ભોગ બનનાર અટકી અટકીને, ધીમે ધીમે ટુકડે-ટુકડે જવાબ આપી રહ્યો હતો. તેમણે વધુમાં જુબાની આપી હતી કે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધ્યા પછી, તેમણે ભોગ બનનારના અંગૂઠાનું નિશાન લીધું હતું. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે મરણોન્મુખ નિવેદનમાં, તેમણે ઇજાગ્રસ્તની માનસિક સ્થિતિ વિશે કશું નોંધ્યું નથી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે ઇજાગ્રસ્તની માનસિક સ્થિતિ વિશે ડૉ. વિશાલીનો અભિપ્રાય નોંધ્યો નથી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે ભોગ બનનાર ખૂબ જ પીડા ભોગવી રહ્યો હતો, અને તેની તબિયત ખૂબ જ ગંભીર હતી, તેનું આખું શરીર દાઝી ગયું હતું અને તે પોતાની આંખો ખોલી શકતો ન હતો. તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે દરેક પ્રશ્નનું ત્રણથી ચાર વખત પુનરાવર્તન કરવું પડ્યું હતું અને ભોગ બનનાર તૂટક અવાજમાં અને ટુકડે-ટુકડે ખૂબ જ ધીમેથી જવાબ આપી રહ્યો હતો. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે મરણોન્મુખ નિવેદનમાં, તેમણે શરૂઆતમાં ઇજાગ્રસ્તનું નામ “નીતેશ” તરીકે દર્શાવ્યું હતું અને ત્યારબાદ, તેમણે તેને સુધારીને “જીતેશ” કર્યું હતું. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે એવા સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધતી વખતે મૃતક સ્વસ્થ માનસિક સ્થિતિમાં ન હતો, પરંતુ તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે

મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધતી વખતે મૃતકની માનસિક સ્થિતિ અંગે શેરો દર્શાવવો જરૂરી હતો.

૧૬. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ શ્રી દિલીપભાઈ ધીરજલાલ રાજપોપટ છે, જેઓ ગુનાના સ્થળના પંચ સાક્ષી છે. તેમની આંક ૨૧ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે ઘટનાસ્થળે એકબીજાને અડીને નવ ઝૂંપડાં આવેલાં હતાં. આ ઘટના પમા ઝૂંપડામાં બની હતી, જે વચ્ચે આવેલું છે. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે ગુનાના સ્થળેથી એક પ્રાઈમસ, એક માચીસ, બે અડધી બળેલી દિવાસળીઓ, કેરોસીનના બે ડબ્બા, એક ખુફી હાલતમાં ખાલી અને બીજો સાડા ત્રણ લીટર કેરોસીન ભરેલો મળી આવ્યો હતો. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે સદર ઝૂંપડાના દરવાજાથી ૧૦ ફૂટ દૂર એક અડધું બળેલું ગાદલું પડેલું મળી આવ્યું હતું. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે તેઓ ઝૂંપડામાં કેરોસીનની ગંધ અનુભવી શકતા હતા. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે આ વિસ્તાર ગીચ વસ્તીવાળો હતો અને ઘટનાસ્થળે નવ ઝૂંપડાં ઉપરાંત અન્ય કેટલાક રહેણાંક મકાનો પણ હતા. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે ઝૂંપડાંની બાજુનો વિસ્તાર અને રસ્તો સામાન્ય રીતે સાંજના લગભગ ૮ થી ૯ વાગ્યા સુધી આખો દિવસ સતત ટ્રાફિક અને સતત રાહદારીઓની અવરજવરથી ધમધમતો રહેતો હતો. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે ઘણા લોકો નજીકના ઓટલા (ઘરની બહારનો ઊંચો ઓટલો) પર ભેગા થતા અને બેસતા હતા.

૧૭. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ સુશ્રી ઉમાબેન રસિકલાલ જોશી છે. તેમની આંક ૨૩ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ ના રોજ સાંજના આશરે ૦૮:૦૦ વાગ્યે, જ્યારે તેઓ શેરી નં. ૩, નવલ નગર તરફ જઈ રહ્યા હતા, ત્યારે તેમણે જોયું કે જગુભાઈ ભરવાડના ઘર પાસે ટોળું એકઠું થયું હતું. તેઓ ત્યાં ગયા અને એક વ્યક્તિને રસ્તા પર દાઝેલી હાલતમાં પડેલો જોયો. તેમણે તેને શું થયું તે અંગે પૂછપરછ કરી. તેણે જવાબ આપ્યો “મારા કિસ્મત” (જેનો અર્થ “મારું નસીબ અથવા મારું પ્રારબ્ધ” થાય છે). સદર વ્યક્તિએ બે વાર પાણી માંગ્યું. તે સમયે, એક વાહન આવ્યું અને તેને તાત્કાલિક હોસ્પિટલ લઈ જવામાં આવ્યો. થોડા સમય પછી, સદર વ્યક્તિના પત્ની ત્યાં આવ્યા અને તેમણે કહ્યું કે તે ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિનું નામ જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદ છે. ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ ખરીદેલી સાડી માટે રૂ. ૨૦૦/- ચૂકવવા માટે શેરી નં. ૩ માં જઈ રહ્યા હતા. તે દરમિયાન, લો બ્લડ પ્રેશરના કારણે તેમને ચક્કર આવ્યા અને તેઓ શેરી નં. ૩ પાસે બેસી ગયા અને એક મહિલા પાસેથી પીવાનું પાણી માંગ્યું. તેઓ પાણી પી રહ્યા હતા ત્યારે તેમણે જોયું કે તેમની સામેના એક ઘરમાં આગ લાગી હતી. તેમણે વિચાર્યું કે પ્રાઈમસ સ્ટવ ફાટ્યો હશે, તેથી તેમણે બૂમો પાડવાનું શરૂ કર્યું. તે દરમિયાન, એક વ્યક્તિ બળેલી હાલતમાં ઝૂંપડાની બહાર આવ્યો. ત્યાં એક ટોળું એકઠું થયું અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ એ પૂછ્યું કે તેને શું થયું હતું અને તે સમયે, તેણે એવો જવાબ

આપ્યો ન હતો કે કોઈએ તેના પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી છે.

૧૮. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૬ જનરલ હોસ્પિટલ, રાજકોટના મેડિકલ ઓફિસર ડૉ. જસવંતરાય શાંતિલાલ વિશાણી છે. તેમની આંક ૨૪ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે ૮:૩૦ વાગ્યે, તેમને જાણવા મળ્યું કે દાઝેલી હાલતમાં એક વ્યક્તિને હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. જ્યારે તે વ્યક્તિને લાવવામાં આવ્યો ત્યારે ફરજ પરના ડૉક્ટર ડૉ. ખાંટ હતા અને તેમના દ્વારા સદર વ્યક્તિની સારવાર કરવામાં આવી હતી. તેમણે સારવાર શરૂ કરી. પૂછપરછ કરવા પર, ભોગ બનનારે જણાવ્યું કે તેનું નામ જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદ છે, જે શેરી નં. ૩, નવલ નગરનો રહેવાસી છે. તેણે એમ પણ કહ્યું કે તે એક એન્જિનિયરિંગ કંપનીમાં નોકરી કરે છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૬ એ ઈજાગ્રસ્તને પૂછપરછ કરી કે તેને આ દાઝ્યાની ઈજાઓ કેવી રીતે થઈ, જેના જવાબમાં ભોગ બનનારે જણાવ્યું કે બે અજાણ્યા માણસો આવ્યા અને તેના પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી અને તેની પાસેથી રૂ. ૫૦૦/- પણ પડાવી લીધા. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે આખું શરીર દાઝી ગયું હતું. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ - શ્રી પ્રેમજીભાઈ ટપુભાઈ સિપારિયા મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવા આવ્યા હતા, જે ૧૦:૨૦ વાગ્યે શરૂ થયું હતું અને ૧૦:૩૦ વાગ્યે પૂર્ણ થયું હતું. તેમણે વધુમાં જુબાની આપી હતી કે તેમણે ખાતરી કરી

હતી કે ભોગ બનનાર સ્વસ્થ માનસિક સ્થિતિમાં હતો. તેમણે ભોગ બનનારનું બ્લડ પ્રેશર પણ નોંધ્યું હતું. તેમણે વધુમાં જુબાની આપી હતી કે ભોગ બનનાર ઘણો સમય લીધા પછી અને અટકી અટકીને, ટુકડે-ટુકડે પ્રશ્નોના જવાબો આપી રહ્યો હતો. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે જ્યારે ભોગ બનનાર ભાનમાં હતો, ત્યારે તેમણે તેને પૂછપરછ કરી હતી કે તેને આ ઇજાઓ કેવી રીતે થઈ, જેના જવાબમાં તેણે કહ્યું હતું કે બે અજાણ્યા માણસોએ તેના પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે જ્યારે એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ - શ્રી પ્રેમજીભાઈ ટપુભાઈ સિપારિયા દ્વારા મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે ભોગ બનનારે અટકી અટકીને, ટુકડે-ટુકડે જવાબ આપ્યો હતો અને કેટલીકવાર પ્રશ્નનું બેથી ત્રણ વખત પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યા પછી જ જવાબ આપ્યો હતો. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે તે સમયે મેડિકલ પેપર્સમાં ભોગ બનનારનું બ્લડ પ્રેશર નોંધ્યું ન હતું. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધતી વખતે તેમણે મૃતકની માનસિક સ્થિતિ નોંધી ન હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે જ્યારે તેમણે રાત્રે ૮:૩૦ વાગ્યે ભોગ બનનારની તપાસ કરી, ત્યારે તેની સામાન્ય તબિયત ખૂબ જ નબળી હતી અને તે ધીમે ધીમે બગડી રહી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધ્યા પછી ભોગ બનનારની માનસિક સ્થિતિ અંગેનો શેરો આપ્યો હતો.

૧૯. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭ ડૉ. જયંતીલાલ ગોવર્ધનભાઈ ખાંટ છે, જેઓ તે ડૉક્ટર છે જેમણે ભોગ બનનારને હોસ્પિટલમાં દાખલ કર્યો હતો. તેમની આંક ૨૬ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે જ્યારે ભોગ બનનાર હોસ્પિટલમાં આવ્યો ત્યારે તે ભાનમાં હતો અને તેને શેરી નં. ૨, નવલ નગરના રહેવાસી એવા એક જગદીશભાઈ જગજીભાઈ લાવ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭ એ એમ.એલ.સી. કેસ પેપર્સ તૈયાર કર્યા હતા. તેમણે આંક ૨૫ પર એમ.એલ.સી. કેસ પેપર્સ સાબિત કર્યા હતા. તેમણે જુબાની આપી હતી કે ભોગ બનનારે જણાવ્યું હતું કે બે અજાણ્યા માણસોએ તેના પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. તેમણે એ પણ જુબાની આપી હતી કે તેમના કામના કલાકો રાત્રે ૮:૩૦ વાગ્યા સુધીના હતા, જેથી ડૉ. વિશાણીએ ચાર્જ સંભાળ્યો હતો અને તેમણે કાગળો ડૉ. વિશાણીને સોંપી દીધા હતા. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે જ્યારે તેમણે ભોગ બનનારને પૂછપરછ કરી કે તેને દાઝ્યાની ઇજાઓ કેવી રીતે થઈ, ત્યારે ભોગ બનનારે જવાબ આપ્યો કે બે અજાણ્યા માણસોએ તેના પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. આ સિવાય ભોગ બનનારે બીજું કંઈ કહ્યું ન હતું.

૨૦. ફરિયાદપક્ષે માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશન, રાજકોટના પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર એસ.એસ. ગોસ્વામીની પણ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૮ તરીકે આંક ૨૮ પર તપાસ કરી છે. તેમણે જુબાની આપી હતી કે તેમને રાત્રે ૮:૩૦ વાગ્યે ડી.એસ.પી. તરફથી એક યાદી મળી હતી. યાદી મળતાં,

આશરે રાત્રે ૮:૪૫ વાગ્યે તેઓ હોસ્પિટલ પહોંચ્યા અને તેઓ દાઝ્યાની ઈજાઓ પામેલા ભોગ બનનારને મળ્યા અને તેમણે ફરિયાદ નોંધી. સદર ફરિયાદ ભોગ બનનારને વાંચી સંભળાવવામાં આવી હતી અને તેમણે ભોગ બનનારના અંગૂઠાનું નિશાન પણ મેળવ્યું હતું. તેમણે આંક ૩૦ પર સદર ફરિયાદ પણ સાબિત કરી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે જ્યારે તેમણે ફરિયાદ નોંધી ત્યારે ભોગ બનનારની માનસિક સ્થિતિ સારી હતી. તે પ્રશ્નો સમજી શકતો હતો અને તેના જવાબો આપવા સક્ષમ હતો. ફરિયાદ નોંધ્યા પછી, તેમણે ભોગ બનનારનું મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધવા માટે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટને પત્ર લખ્યો હતો. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે ભોગ બનનારની માનસિક સ્થિતિ અંગે મેડિકલ ઓફિસરનો શેરો લીધો ન હતો. તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ જાણતા હતા કે ફરિયાદ નોંધતા પહેલાં, મેડિકલ ઓફિસરનો શેરો જરૂરી છે પરંતુ તેમણે ભોગ બનનારની માનસિક સ્થિતિ અંગે મેડિકલ ઓફિસરનો આવો કોઈ શેરો મેળવ્યો ન હતો. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે ફરિયાદમાં એવો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો કે ભોગ બનનારને આખા શરીરે દાઝ્યાની ઈજાઓ થઈ હતી અને તેની સામાન્ય તબિયત ખૂબ જ નબળી હતી અને તેની તબિયત બગડી રહી હતી. તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે ફરિયાદમાં, શરૂઆતમાં તેમણે આરોપીનું નામ ભૂલથી “જીતેશ” તરીકે દર્શાવ્યું હતું પરંતુ ત્યારબાદ તેને સુધારીને “નીતેશ” કરવામાં આવ્યું હતું. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે સદર સુધારા પર ટૂંકી સહી કરી ન

હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તે સમયે ભોગ બનનારની તબિયત ખૂબ જ નબળી હતી, તે માંડ માંડ બોલી શકતો હતો અને તૂટક તૂટક, ટુકડે-ટુકડે બોલતો હતો.

૨૧. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૯ કિરણબેન જીતેશભાઈ છે, જેઓ મૃતકના વિધવા છે. તેમની આંક ૩૪ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે બનાવ સમયે તેઓ ઘરે ન હતા કારણ કે તેઓ શાકભાજી ખરીદવા ગયા હતા. જ્યારે તેઓ પાછા આવ્યા ત્યારે તેમણે તેમના પતિને બળેલી હાલતમાં પડેલા જોયા. તેમણે જુબાની આપી હતી કે તેમના પતિને દાઝ્યાની ઈજાઓ કેવી રીતે થઈ તે વિશે તેઓ જાણતા નથી. તેમણે એ વાતનો ઈનકાર કર્યો હતો કે તેમને આરોપી નીતેશ સાથે આડા સંબંધો હતા.

૨૨. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૦ નવીનભાઈ બાલાશંકર ભટ્ટ છે, જેઓ પોલીસ ચોકીના હેડ કોન્સ્ટેબલ છે. તેમની આંક ૩૫ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે બનાવ સમયે તેઓ સરકારી હોસ્પિટલમાં આવેલી પોલીસ ચોકીમાં હેડ કોન્સ્ટેબલ તરીકે તૈનાત હતા. તેમને મેડિકલ ઓફિસર પાસેથી માહિતી મળી હતી કે એક વ્યક્તિને દાઝ્યાની ઈજાઓ સાથે લાવવામાં આવ્યો છે. તેથી, તેઓ હોસ્પિટલના ઈમરજન્સી વોર્ડમાં ગયા જ્યાં ભોગ બનનાર દાખલ હતો. તેમણે જુબાની આપી હતી કે ભોગ બનનારનું આખું શરીર બળી ગયું હતું. પૂછપરછ કરવા

પર, ભોગ બનનારે જવાબ આપ્યો કે તેનું નામ જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદ હતું. તેમણે પૂછપરછ કરી કે તેને દાઝ્યાની ઈજાઓ કેવી રીતે થઈ, જેના જવાબમાં તેણે કહ્યું કે તેને દાઝ્યાની ઈજાઓ થઈ છે પરંતુ તે કેવી રીતે થઈ તે અંગે તેણે કોઈ ખુલાસો કર્યો ન હતો. તેમણે પોલીસ ચોકીમાં રાખવામાં આવેલા રજિસ્ટરમાં તે મતલબની નોંધ કરી અને ત્યારબાદ તેમણે માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનના હેડ કોન્સ્ટેબલ અનવરભાઈ ઉમરાભાઈ સુમરાને ટેલિફોન કર્યો. તેમણે આંક ૩૬ પર સદર નોંધ સાબિત કરી હતી. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે મૃતકનું રાત્રે ૦:૪૫ વાગ્યે અવસાન થયું હતું, અને તેમણે તે મતલબની નોંધ પણ પોલીસ ચોકીમાં રાખવામાં આવેલા રજિસ્ટરમાં કરી હતી. તેમણે તેમની ઊલટતપાસમાં વધુમાં સ્વીકાર્યું હતું કે માનવવધના ગુના અંગેની માહિતી મળતાં જ એફ.આઈ.આર. તાત્કાલિક નોંધવી પડે છે. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે ભોગ બનનારે તેમને એવું કહ્યું ન હતું કે બે અજાણ્યા માણસોએ તેના પર કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી છે.

૨૩. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૧ અનવરભાઈ ઉમરાભાઈ સુમરા, માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનના હેડ કોન્સ્ટેબલ છે. તેમની આંક ૩૭ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે પોલીસ ચોકીના હેડ કોન્સ્ટેબલ નવીનભાઈ બાલાશંકર ભટ્ટ પાસેથી વરધી મળતાં, તેમણે તાત્કાલિક સ્ટેશન ડાયરીમાં નોંધ કરી અને ત્યારબાદ તપાસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર એસ.એસ. ગોસ્વામીને સોંપી દીધી. તેમણે આંક

૩૮ પર સ્ટેશન ડાયરીમાં કરેલી નોંધ પણ સાબિત કરી હતી. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેમને સબ ઇન્સ્પેક્ટર એસ.એસ. ગોસ્વામી તરફથી આરોપી વ્યક્તિની તાત્કાલિક ધરપકડ કરવા માટે હોસ્પિટલમાંથી ટેલિફોન દ્વારા કે વાયરલેસ દ્વારા કોઈ સૂચનાઓ મળી ન હતી.

૨૪. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૨ ભરતભાઈ જેંતીલાલ છે. તેમની આંક ૪૨ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે જ્યારે તેઓ જગદીશભાઈ સાથે જગદીશભાઈના ઝૂંપડા પાસે અખબાર વાંચી રહ્યા હતા, ત્યારે તેમણે તેમની નજીક એક ટોળું એકઠું થતું જોયું. તેથી, તેઓ ત્યાં ગયા અને એક વ્યક્તિને રસ્તા પર બળેલી હાલતમાં પડેલો જોયો. તે દરમિયાન, એક વાહન આવ્યું, જેથી તેઓ, જગદીશભાઈ અને મનોજભાઈ ભોગ બનનારને હોસ્પિટલ લઈ ગયા. ભોગ બનનારે તેમને પોતાનું નામ જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદ જણાવ્યું હતું અને કહ્યું હતું કે તે જગાભાઈ ભરવાડના ઝૂંપડામાં રહેતો હતો. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે જણાવ્યું હતું કે ભોગ બનનારે તેમને તાત્કાલિક હોસ્પિટલ લઈ જવા કહ્યું હતું. તેણે પોતાનું નામ પણ જીતેશ બાબુભાઈ વાણંદ જણાવ્યું હતું અને તે જગાભાઈ ભરવાડના ઝૂંપડામાં રહેતો હતો. આ સિવાય તેણે બીજું કંઈ કહ્યું ન હતું.

૨૫. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૩ કારેખાન આદમખાન કુરેશી છે, જેઓ માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર છે. તેમની આંક ૪૫

પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે જુબાની આપી હતી કે માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનના હેડ કોન્સ્ટેબલ અનવરભાઈ ઉમરાભાઈ સુમરા પાસેથી તપાસ સંભાળ્યા પછી, તેમણે કાગળો એકત્રિત કર્યા અને કાગળોનો અભ્યાસ કર્યા પછી, તેમણે તપાસ હાથ ધરી. તેમણે કેસની હકીકતોથી વાકેફ સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા, પંચનામું તૈયાર કરવાનાં પગલાં લીધાં, મૃતકનું પોસ્ટમોર્ટમ કરાવવા જરૂરી પગલાં લીધાં, પંચનામું કરીને મુદ્દામાલની વસ્તુઓ જપ્ત કરી, અને સેરોલોજીકલ રિપોર્ટ મેળવવા માટે મુદ્દામાલની વસ્તુઓ એફ.એસ.એલ. માં પણ મોકલી આપી. તેમણે તમામ અહેવાલો, પુરાવા એકત્રિત કર્યા અને ચાર્જશીટ દાખલ કરી. તેમની ઊલટતપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તપાસ દરમિયાન, તેમને આરોપી – નીતેશના પિતા તરફથી એક ફરિયાદ મળી હતી, જેમાં જણાવ્યું હતું કે ઘટના સમયે આરોપી અન્ય ક્યાંક હતો અને ઘટના સ્થળે હાજર ન હતો. તેમણે તપાસ હાથ ધરી અને સદર અરજીમાં સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા અને તેમની તપાસમાં, એ વાત રેકૉર્ડ પર આવી કે તેમણે નોંધેલા નિવેદનો આરોપીના પિતાના કથનને સમર્થન આપતા હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે સદર અરજી તેમને રાજકોટના પોલીસ કમિશનર દ્વારા મોકલવામાં આવી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે આરોપીના પિતા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી તપાસના કાગળો તેમણે હાલના કેસની ચાર્જશીટ સાથે રજૂ કર્યા નથી. તેમણે તેમની ઊલટતપાસમાં એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમની તપાસ

દરમિયાન, મૃતકના મરણોન્મુખ નિવેદનને સમર્થન આપે તેવો કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવો રેકૉર્ડ પર આવ્યો ન હતો. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે જ્યાં ઘટના બની તે સ્થળ ખૂબ જ ગીચ વસ્તીવાળું છે. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમની તપાસ દરમિયાન, અજાણ્યા આરોપી વ્યક્તિનું નામ રેકૉર્ડ પર આવ્યું ન હતું. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ અજાણ્યા આરોપી વ્યક્તિ અંગે પુરાવા એકત્રિત કરી શક્યા ન હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે આરોપી વ્યક્તિ જે મુદ્દામાલ સાઈકલ પર ભોગ બનનારના ઘરે આવ્યો હતો, તે કબજે કરી શકાઈ ન હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે જે ડબ્બામાં કેરોસીન રાખવામાં આવ્યું હતું તેના પરની આંગળીઓની છાપ અંગે તેમણે પુરાવા એકત્રિત કર્યા ન હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે આરોપીના કપડાં જપ્ત કર્યા ન હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે એ ચકાસ્યું ન હતું કે આરોપીનું બીજું નામ નરેન્દ્ર હતું કે નહીં. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે ઘટના સ્થળે કોઈ ઝપાઝપીના નિશાન મળ્યા ન હતા.

તારણો

૨૬. રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાનું અવલોકન કરતાં, એ બાબત સામે આવે છે કે ફરિયાદપક્ષનો કેસ મુખ્યત્વે પી.ડબલ્યુ. ૩ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા મૃતકના મરણોન્મુખ નિવેદન અને મૃતકે પોતે પી.ડબલ્યુ. ૮ સમક્ષ કરેલી ફરિયાદ પર આધારિત છે. મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી કરતાં પહેલાં, મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી અંગેના કાયદાનું

વર્ણન કરવું યોગ્ય રહેશે. બાલુ સુદામ ખાલડે વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, ૨૦૨૩ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૩૫૫ માં નોંધાયેલા કેસમાં, મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી કરવાના સિદ્ધાંતોનો સારાંશ આપવામાં આવ્યો છે. તે સરળ સંદર્ભ માટે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:—

મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી

“૨૫. મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી એ એક કઠિન કાર્ય છે. મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી માટે કોઈ નિશ્ચિત કે સીધો-સાદો ફોર્મ્યુલા નથી. ફોજદારી કેસમાં મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી માટે ન્યાયિક રીતે વિકસિત કરાયેલા સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ ગણાવી શકાય છે:

(૧) સાક્ષીના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે, અભિગમ એ હોવો જોઈએ કે સાક્ષીના પુરાવાને સમગ્રપણે વાંચતા તે સત્યની પ્રતીતિ કરાવતો જણાય છે કે કેમ. એકવાર તે છાપ ઊભી થયા પછી, સમગ્ર પુરાવાઓમાં દર્શાવવામાં આવેલી ખામીઓ, ક્ષતિઓ અને નબળાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને પુરાવાની વધુ ઝીણવટભરી તપાસ કરવી અદાલત માટે નિઃશંકપણે જરૂરી છે, અને તે સાક્ષી દ્વારા આપવામાં આવેલા પુરાવાના સામાન્ય પ્રવાહ વિરુદ્ધ છે કે કેમ અને પુરાવાનું અગાઉનું મૂલ્યાંકન એટલું હચમચી ગયું છે કે જેથી તે વિશ્વાસ કરવા લાયક નથી રહ્યું તે નક્કી કરવા માટે તેનું મૂલ્યાંકન કરવું જરૂરી છે.

(૨) જો જે કોર્ટ સમક્ષ સાક્ષી પુરાવો આપે છે તેને સાક્ષી દ્વારા આપવામાં આવેલા પુરાવાના સામાન્ય પ્રવાહ વિશે અભિપ્રાય રચવાની તક મળી હોય, તો જે અપીલ કોર્ટને આ લાભ મળ્યો નથી તેણે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી પુરાવાની મૂલવણીને યોગ્ય મહત્વ આપવું પડશે અને જ્યાં સુધી વજનદાર અને પ્રબળ કારણો ન હોય ત્યાં સુધી નજીવી વિગતોની બાબતમાં નાના-મોટા ફેરફારો અથવા નબળાઈઓના આધારે પુરાવાને નકારી કાઢવો યોગ્ય રહેશે નહીં.

(૩) જ્યારે નજરે જોનાર સાક્ષીની લંબાણપૂર્વક તપાસ કરવામાં આવે ત્યારે તેનાથી કેટલીક વિસંગતતાઓ થવી તદ્દન શક્ય છે. પરંતુ અદાલતોએ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે જ્યારે સાક્ષીના પુરાવામાં રહેલી વિસંગતતાઓ તેના કથનની વિશ્વસનીયતા સાથે એટલી અસંગત હોય ત્યારે જ કોર્ટ તેના પુરાવાને ફગાવી દેવા માટે વ્યાજબી ઠરે છે.

(૪) કેસના મુખ્ય હાર્દને સ્પર્શતી ન હોય તેવી તુરછ બાબતો પરની નાની વિસંગતતાઓ, પુરાવામાંથી અહીં અથવા ત્યાંથી સંદર્ભ બહારના વાક્યો લઈને અતિ-તકનીકી અભિગમ અપનાવવો, તપાસ અધિકારી દ્વારા

કરવામાં આવેલી બાબતના મૂળ સુધી ન જતી હોય તેવી કેટલીક તકનીકી ભૂલને મહત્વ આપવું એ સામાન્ય રીતે સમગ્ર પુરાવાને નકારી કાઢવાની મંજૂરી આપશે નહીં.

(૫) કોઈ ઘટનાના વર્ણનમાં આવતા માત્ર ફેરફારો (બે સાક્ષીઓના પુરાવા વચ્ચે અથવા તે જ સાક્ષીના બે નિવેદનો વચ્ચે) પર ખૂબ ગંભીર દષ્ટિકોણ અપનાવવો એ ન્યાયિક ચકાસણી માટે એક અવાસ્તવિક અભિગમ છે.

(૬) મોટે ભાગે સાક્ષી પાસે ફોટોગ્રાફિક મેમરી હોય અને તે ઘટનાની વિગતો યાદ કરી શકે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. તે એવું નથી કે માનસિક સ્ક્રીન પર વીડિયો ટેપ ફરીથી ચલાવવામાં આવી રહી હોય.

(૭) સામાન્ય રીતે એવું બને છે કે સાક્ષી ઘટનાઓથી સ્તબ્ધ થઈ જાય છે. સાક્ષી તે બનાવની અપેક્ષા રાખી શક્યો ન હોત જેમાં ઘણીવાર આશ્ચર્યનું તત્વ હોય છે. તેથી માનસિક ક્ષમતાઓ વિગતોને ગ્રહણ કરવા માટે અનુકૂળ હોવાની અપેક્ષા રાખી શકાતી નથી.

(૮) અવલોકન કરવાની શક્તિ વ્યક્તિએ વ્યક્તિએ બદલાય છે. જે એક વ્યક્તિ ધ્યાનમાં લઈ શકે છે, તે બીજી વ્યક્તિ ન પણ લઈ શકે. કોઈ વસ્તુ અથવા હલનચલન

એક વ્યક્તિના મન પર તેની છાપ અંકિત કરી શકે છે જ્યારે તે બીજી વ્યક્તિ તરફથી અજાણ રહી શકે છે.

(૯) મોટે ભાગે લોકો વાતચીતને ચોક્કસપણે યાદ રાખી શકતા નથી અને તેમના દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલા અથવા તેમના દ્વારા સાંભળવામાં આવેલા શબ્દોને જ ફરીથી રજૂ કરી શકતા નથી. તેઓ માત્ર વાતચીતના મુખ્ય આશયને જ યાદ કરી શકે છે. સાક્ષી માનવ ટેપ રેકોર્ડર બને તેવી અપેક્ષા રાખવી અવાસ્તવિક છે.

(૧૦) ઘટનાના ચોક્કસ સમય અથવા બનાવના સમયગાળાના સંબંધમાં, સામાન્ય રીતે, લોકો પૂછપરછના સમયે તે ક્ષણે અંદાજ લગાવીને અનુમાન કરે છે. અને આવી બાબતોમાં લોકો ખૂબ જ ચોક્કસ અથવા વિશ્વસનીય અંદાજ લગાવે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાતી નથી. ફરીથી, તે વ્યક્તિઓની સમય-સૂઝ પર આધાર રાખે છે જે વ્યક્તિએ વ્યક્તિએ બદલાય છે.

(૧૧) સામાન્ય રીતે સાક્ષી ઝડપી ઉત્તરોત્તર અથવા ટૂંકા સમયગાળામાં બનતી ઘટનાઓના ક્રમને સચોટ રીતે યાદ રાખી શકે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાતી નથી. પાછળથી

પૂછપરછ કરવામાં આવે ત્યારે સાક્ષી મૂંઝાઈ જવાની અથવા ગોટાળે ચડી જવાની શક્યતા રહે છે.

(૧૨) સાક્ષી, તદ્દન સાચો હોવા છતાં, કોર્ટના વાતાવરણ અને વકીલ દ્વારા કરવામાં આવતી વેધક ઊલટતપાસથી ભયભીત થઈ જવાની શક્યતા રહે છે અને ગભરાટના કારણે હકીકતોને ભેળવી દે છે, ઘટનાઓના ક્રમ અંગે મૂંઝાઈ જાય છે, અથવા તે ક્ષણે કલ્પનામાંથી વિગતો ભરી દે છે. સાક્ષી દ્વારા જોવામાં આવેલી ઘટનાનું સાચું અને પ્રામાણિક વર્ણન કરવામાં આવતું હોવા છતાં મૂર્ખ દેખાવાના અથવા અવિશ્વાસપાત્ર ઠરવાના ડરના કારણે સાક્ષીનું અર્ધજાગ્રત મન ક્યારેક એવું કામ કરે છે.

(૧૩) અગાઉનું નિવેદન પુરાવા સાથે અસંગત લાગતું હોવા છતાં વિરોધાભાસ બનવા માટે પૂરતું હોવું જરૂરી નથી. જ્યાં સુધી અગાઉનું નિવેદન પછીના નિવેદનને અવિશ્વસનીય બનાવવાની શક્તિ ધરાવતું ન હોય, ત્યાં સુધી પછીનું નિવેદન અમુક અંશે અગાઉના નિવેદનથી અલગ હોય તો પણ તે સાક્ષીનું ખંડન કરવા માટે મદદરૂપ થશે નહીં.”

[જુઓ ભરવાડા ભોગીનભાઈ હીરજીભાઈ વિ. ગુજરાત રાજ્ય ૧૯૮૩ ક્રિ.એલ.જે. ૧૦૯૬ : (એ.આઈ.આર. ૧૯૮૩

એસ.સી. ૭૫૩), લીલા રામ વિ. હરિયાણા રાજ્ય
એ.આઈ.આર. ૧૯૯૫ એસ.સી. ૩૭૧૭ અને તહસીલદાર સિંહ
વિ. યુ.પી. રાજ્ય (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૯ એસ.સી.
૧૦૧૨)]”

૨૭. હવે, ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, મૌખિક પુરાવાની ચકાસણી થવી જરૂરી છે. પી.ડબલ્યુ. ૩ – પ્રેમજીભાઈ ટપુભાઈ સિપારિયા, નાયબ મામલતદાર અને એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટે મૃતકનું મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધ્યું હતું. તેમની સમગ્ર જુબાનીનું ધ્યાનપૂર્વક વાંચન દર્શાવે છે કે તેમણે કોર્ટ સમક્ષ માત્ર મરણોન્મુખ નિવેદન જે પદ્ધતિ અને રીતે નોંધવામાં આવ્યું હતું તે પ્રક્રિયા અંગે જ જુબાની આપી છે. જોકે, તેમણે રેકૉર્ડ પર મરણોન્મુખ નિવેદનની વિગતો ખાસ સાબિત કરી નથી. તેમની જુબાની દરમિયાન મરણોન્મુખ નિવેદન પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં, તેની વિગતો દર્શાવે છે કે હાલના આરોપી સહ-આરોપી સાથે સાચકલ પર આવ્યા હતા, ભોગ બનનાર પર કેરોસીન રેડ્યું હતું અને ત્યારબાદ તેને આગ ચાંપી દીધી હતી.

૨૮. પી.ડબલ્યુ. ૮, એસ.એસ. ગોસ્વામી, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરે ભોગ બનનારનું નિવેદન નોંધ્યું હતું, જેમાં ભોગ બનનારે ઘટનાનું તે જ વર્ણન કર્યું હતું જે મરણોન્મુખ નિવેદનમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે. ભોગ બનનારનું સદર નિવેદન, જે આંક ૩૦ પર સાબિત થયું છે અને એફ.આઈ.આર. ની

નોંધણી માટેનો આધાર બન્યું હતું, તેને નીરજ કુમાર @ નીરજ યાદવ વિ. યુ.પી. રાજ્ય અને અન્ય, ૨૦૨૫ લાઇવલો (એસ.સી.) ૧૧૭૧ માં નોંધાયેલા કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયને ધ્યાને લેતાં મરણોન્મુખ નિવેદન તરીકે પણ ગણી શકાય છે. કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે સાચા અને વિશ્વસનીય મરણોન્મુખ નિવેદન પર જ દોષિત ઠરાવી શકાય છે. જોકે, આવા પુરાવા પર વિશ્વાસ મૂકતાં પહેલાં, કોર્ટે પોતાની જાતને સંતુષ્ટ કરવી જરૂરી છે કે મરણોન્મુખ નિવેદન વિશ્વાસ પ્રેરિત કરે છે અને તમામ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થયું છે. તેથી, વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય છે કે શું પી.ડબલ્યુ. ૩ દ્વારા નોંધાયેલું મરણોન્મુખ નિવેદન અને પી.ડબલ્યુ. ૮ દ્વારા નોંધાયેલું ભોગ બનનારનું નિવેદન, જે મરણોન્મુખ નિવેદનના સ્વરૂપમાં પણ છે, તે કોઈપણ શંકા કે વહેમથી મુક્ત, વાસ્તવિક, સ્વૈચ્છિક અને વિશ્વાસપાત્ર સાબિત થયા છે કે કેમ.

૨૯. મરણોન્મુખ નિવેદનના પુરાવાકીય મૂલ્યની મૂલવણી કરવા માટે, જે સંજોગોમાં તે નોંધવામાં આવ્યું હતું તેની નજીકથી તપાસ કરવી જરૂરી છે. મરણોન્મુખ નિવેદન મુજબ, બે વ્યક્તિઓ સાયકલ પર આવ્યા હતા અને હાલના સામાવાળા-આરોપીએ સહ-આરોપી સાથે મળીને ભોગ બનનાર પર કેરોસીન રેડ્યું હતું અને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. આ ઘટના ભોગ બનનારના ઝૂંપડાની અંદર બની હોવાનું આક્ષેપ છે. પી.ડબલ્યુ. ૨ – જગદીશચંદ્ર નગીનદાસ દવેએ ઘટનાસ્થળનો નકશો તૈયાર કર્યો હતો.

ઘટનાસ્થળનો નકશો દર્શાવે છે કે ઘટનાસ્થળે નવ ઝૂંપડાં હતાં અને ભોગ
 બનનાર સદર ઝૂંપડાંઓના ઝૂમખાની વચ્ચે આવેલા ઝૂંપડા નં. ૫ માં
 રહેતો હતો. તેમની ઊલટતપાસમાં, પી.ડબલ્યુ. ૨ એ સ્વીકાર્યું હતું કે જે
 વિસ્તારમાં આ ઘટના બની તે ગીચ વસ્તીવાળો હતો અને ઝૂંપડાંની
 બાજુનો રસ્તો એક વ્યસ્ત રસ્તો હતો. આટલી ગીચ વસ્તીવાળા
 વિસ્તારમાં આ ઘટના બની હોવા છતાં, કોઈ પણ સાક્ષીએ આરોપી
 વ્યક્તિઓને ઘટનાસ્થળે આવતા કે ઘટના પછી ત્યાંથી ભાગી જતા જોયા
 હોવાની જુબાની આપી નથી. પી.ડબલ્યુ. ૫ – ઉમાબેન રસિકલાલ
 જોશી, જેઓ બનાવના સ્થળની બરાબર સામે હાજર હતા, તેમણે કોઈ
 પણ વ્યક્તિને સ્થળ પરથી ભાગી જતો જોયો ન હતો. તેવી જ રીતે,
 પી.ડબલ્યુ. ૧૨, ભરતભાઈ જેંતીલાલ, જેઓ સંબંધિત સમયે ભોગ
 બનનારના ઝૂંપડા પાસે અખબાર વાંચી રહ્યા હતા, તેમણે પણ ઘટના
 પછી કોઈને પણ તે જગ્યા છોડીને જતા જોયા ન હતા. આવા સંજોગોમાં,
 ફરિયાદપક્ષના એ કથનને કોઈપણ ખચકાટ વિના સ્વીકારવું મુશ્કેલ બને
 છે કે બે વ્યક્તિઓ સાયકલ પર સ્થળ પર આવ્યા હતા, ગુનો કર્યો હતો
 અને ત્યારબાદ ઘટનાસ્થળની નજીકમાં રહેતી અથવા હાજર રહેલી કોઈ
 પણ વ્યક્તિના ધ્યાનમાં આવ્યા વિના ત્યાંથી નાસી ગયા હતા.
 ફરિયાદપક્ષના આ પાસાને સમર્થન આપતા કોઈપણ સ્વતંત્ર સાક્ષીની
 ગેરહાજરી મહત્વપૂર્ણ બને છે અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા વર્ડન
 પર શંકા ઉપજાવે છે.

૩૦. વધુમાં, પી.ડબલ્યુ. પ – ઉમાબેન રસિકલાલ જોશીનો પુરાવો મહત્વ ધારણ કરે છે. તેમણે જુબાની આપી છે કે, ભોગ બનનારને દાઝેલી હાલતમાં જોતાં, તેમણે પૂછપરછ કરી હતી કે તેને શું થયું હતું. તેના જવાબમાં, ભોગ બનનારે માત્ર એટલું જ જણાવ્યું હતું કે તે તેનું નસીબ હતું ("નસીબ"), પરંતુ આરોપી વ્યક્તિઓના નામો જાહેર કર્યા ન હતા કે ઘટના બનવા અંગે કોઈ વિગતો વર્ણવી ન હતી. તેવી જ રીતે, ફાયર બ્રિગેડના વાહનમાં ભોગ બનનાર સાથે હોસ્પિટલ ગયેલા પી.ડબલ્યુ. ૧૨, ભરતભાઈ જેંતીલાલે જુબાની આપી છે કે ભોગ બનનારે માત્ર એટલી જ વિનંતી કરી હતી કે તેને તાત્કાલિક હોસ્પિટલ લઈ જવામાં આવે. આ સિવાય, ભોગ બનનારે ઘટનાની કોઈ વિગતો જાહેર કરી ન હતી કે હાલના સામાવાળા-આરોપી અથવા સહ-આરોપી પર કોઈ ચોક્કસ કૃત્યનું આરોપણ કર્યું ન હતું. તેની મદદે આવેલા પ્રથમ વ્યક્તિઓ સમક્ષ હુમલાખોરોના નામ અથવા ઘટનાની રીત જાહેર ન કરવાનું ભોગ બનનારનું વર્તન નોંધપાત્ર મહત્વ ધરાવે છે. જો ભોગ બનનાર હુમલાખોરોને ઓળખવાની અને તેમની સંડોવણી દર્શાવવાની સ્થિતિમાં હોત, તો તેના માટે ઉપલબ્ધ વહેલી તકે આવી હકીકતો જાહેર કરવી સ્વાભાવિક હોત. તેથી, આવી કોઈ જાહેરાતનો અભાવ એ એક એવો સંજોગ છે જે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિશ્વાસ મૂકવામાં આવેલા પછીના મરણોન્મુખ નિવેદનોની વિશ્વસનીયતાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે ઝીણવટભરી ચકાસણીની માંગ કરે છે.

૩૧. પી.ડબલ્યુ. ૭ - ડૉ. જયંતીલાલ ગોવર્ધનભાઈ ખાંટ, જેમણે ભોગ બનનારને હોસ્પિટલમાં દાખલ કર્યો હતો, તેમણે જુબાની આપી છે કે તેમણે બનાવ અંગે ભોગ બનનારને પૂછપરછ કરી હતી. ભોગ બનનારે તેમને જાણ કરી હતી કે બે અજાણ્યા માણસો તેના ઝૂંપડામાં આવ્યા હતા અને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. નોંધપાત્ર રીતે, ભોગ બનનારે ડૉક્ટર સમક્ષ હુમલાખોરોના નામ કે ઓળખ જાહેર કરી ન હતી. તેવી જ રીતે, પી.ડબલ્યુ. ૧૦, નવીનભાઈ બાલાશંકર ભટ્ટ, જેઓ સંબંધિત સમયે હોસ્પિટલ પોલીસ ચોકી ખાતે હેડ કોન્સ્ટેબલ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, તેમણે પણ ભોગ બનનાર સાથે પૂછપરછ કરી હતી. જોકે, ભોગ બનનારે તેમને પણ આરોપી વ્યક્તિઓના નામ જાહેર કર્યા ન હતા. પી.ડબલ્યુ. ૧૦ એ ત્યારબાદ સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશનને એક યાદી મોકલી હતી, જેમાં કોઈ પણ આરોપી વ્યક્તિના નામ દર્શાવવામાં આવ્યા ન હતા. આમ, રેકૉર્ડ પરનો પુરાવો દર્શાવે છે કે ભોગ બનનારે પી.ડબલ્યુ. ૫ સમક્ષ હુમલાખોરોના નામ જાહેર કર્યા ન હતા જેમણે પ્રથમ બનાવ અંગે પૂછપરછ કરી હતી, પી.ડબલ્યુ. ૧૨ સમક્ષ કે જેઓ તેને હોસ્પિટલ લઈ ગયા હતા, પી.ડબલ્યુ. ૭ સમક્ષ કે જે ડૉક્ટરે તેને દાખલ કર્યો અને સારવાર કરી, અથવા પી.ડબલ્યુ. ૧૦ સમક્ષ કે જે હોસ્પિટલ પોલીસ ચોકી ખાતે તૈનાત હેડ કોન્સ્ટેબલ હતા. તેનાથી વિપરીત, ભોગ બનનારે પી.ડબલ્યુ. ૭ અને પી.ડબલ્યુ. ૧૦ ને જાણ કરી હતી કે બે અજાણ્યા માણસો ઘટનાસ્થળે આવ્યા હતા અને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી.

પી.ડબલ્યુ. ૭ ની જુબાની પરથી વધુમાં સામે આવે છે કે, દાખલ કરતી વખતે ભોગ બનનાર અત્યંત નાજુક સ્થિતિમાં હતો. તેની સામાન્ય સ્થિતિ નબળી હતી અને તેની તબિયત ઝડપથી બગડી રહી હતી. ભોગ બનનારના નામે બોલાયેલા પછીના નિવેદનોની વિશ્વસનીયતા અને પુરાવાકીય મૂલ્યનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે આ સંજોગ મહત્વ ધારણ કરે છે, ખાસ કરીને જ્યારે તે નિવેદનોમાં એવી વિગતો હોય જે તેના દ્વારા વહેલી તકે ઉપલબ્ધ તકે જાહેર કરવામાં આવી ન હતી.

૩૨. ભોગ બનનારની ફરિયાદ નોંધનાર પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર પી.ડબલ્યુ. ૮, એસ.એસ. ગોસ્વામીએ તેમની ઊલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે ફરિયાદ નોંધતા પહેલાં, તેમણે નિવેદન આપવા માટે ભોગ બનનારની માનસિક સક્ષમતા અંગે મેડિકલ ઓફિસર પાસેથી કોઈ શેરો મેળવ્યો ન હતો. તેમણે વધુમાં સ્વીકાર્યું કે ભોગ બનનારને તેના આખા શરીરે દાઝ્યાની ઇજાઓ થઈ હતી અને તેની સામાન્ય સ્થિતિ અત્યંત નબળી હતી અને સતત બગડી રહી હતી. પી.ડબલ્યુ. ૮ એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે ફરિયાદ નોંધતી વખતે, તેમણે શરૂઆતમાં આરોપીનું નામ “જીતેશ” તરીકે દર્શાવ્યું હતું, જેને પાછળથી સુધારીને “નીતેશ” કરવામાં આવ્યું હતું. નોંધપાત્ર રીતે, તેમણે સ્વીકાર્યું કે તેમણે સદર સુધારા સામે પોતાની ટૂંકી સહી કરી ન હતી. તેવી જ રીતે, મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધનાર એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ પી.ડબલ્યુ. ૩ – પ્રેમજીભાઈ ટપુભાઈ સિપારિયાએ તેમની ઊલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે ભોગ બનનારે શરૂઆતમાં તેમના પ્રશ્નોનો

જવાબ આપ્યો ન હતો, જેના પર તેમણે ફરજ પરના ડૉક્ટર એટલે કે પી.ડબલ્યુ. ૬ – ડૉ. જસવંતરાય શાંતિલાલ વિશાણીને બોલાવ્યા હતા. તેમણે વધુમાં સ્વીકાર્યું કે જ્યારે તેમણે ભોગ બનનારને તેનું નામ પૂછ્યું ત્યારે પણ ડૉક્ટર આવ્યા પછી જ ભોગ બનનારે જવાબ આપ્યો હતો. પી.ડબલ્યુ. ૩ ના જણાવ્યા અનુસાર, દરેક પ્રશ્નનું ત્રણથી ચાર વખત પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યા પછી જ ભોગ બનનારે પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા હતા. તેમણે સ્પષ્ટપણે જુબાની આપી છે કે ભોગ બનનારના જવાબો ખૂબ જ ધીમા, અટકી અટકીને, ટુકડે-ટુકડે સ્વરૂપના અને તૂટક અવાજમાં આપવામાં આવ્યા હતા. પી.ડબલ્યુ. ૩ એ વધુમાં સ્વીકાર્યું કે તેમણે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધતા પહેલાં ભોગ બનનારની માનસિક સક્ષમતા અંગે કોઈ તબીબી અભિપ્રાય મેળવ્યો ન હતો. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું કે ભોગ બનનારનું આખું શરીર દાઝી ગયું હતું અને ભોગ બનનાર પોતાની આંખો ખોલવામાં અસમર્થ હતો. નોંધપાત્ર રીતે, પી.ડબલ્યુ. ૩ એ પણ સ્વીકાર્યું કે મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધતી વખતે, તેમણે શરૂઆતમાં આરોપીનું નામ “જીતેશ” તરીકે દર્શાવ્યું હતું, જેને ત્યારબાદ સુધારીને “નીતેશ” કરવામાં આવ્યું હતું. આમ, પી.ડબલ્યુ. ૩ અને પી.ડબલ્યુ. ૮ નો પુરાવો સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે ફરિયાદ તેમજ મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધતી વખતે ભોગ બનનાર અત્યંત જોખમી શારીરિક સ્થિતિમાં હતો. ભોગ બનનાર પ્રશ્નોના તાત્કાલિક જવાબો આપી રહ્યો ન હતો અને વારંવાર પ્રેરણા આપ્યા પછી જ જવાબ આપવા સક્ષમ

હતો. તેના જવાબો ધીમા, ખંડિત અને તૂટક અવાજમાં આપવામાં આવ્યા હતા. વધુમાં, પી.ડબલ્યુ. ૩ કે પી.ડબલ્યુ. ૮ બંનેમાંથી કોઈએ પણ ભોગ બનનારનું નિવેદન નોંધતા પહેલાં તેની માનસિક સક્ષમતા અંગે ઉપસ્થિત મેડિકલ ઓફિસર પાસેથી કોઈ પ્રમાણપત્ર કે શેરો મેળવ્યો ન હતો. પુરાવા પરથી એ પણ સામે આવે છે કે બંને સાક્ષીઓએ શરૂઆતમાં આરોપીનું નામ “જીતેશ” તરીકે નોંધ્યું હતું અને ત્યારબાદ આવા સુધારા માટેના કોઈ સંતોષકારક ખુલાસા વિના તેને “નીતેશ” તરીકે સુધાર્યું હતું. મરણોન્મુખ નિવેદન અને પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિવેદનની પ્રમાણિકતા, સ્વૈચ્છિકતા અને વિશ્વસનીયતાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે આ સંજોગો નોંધપાત્ર મહત્વ ધારણ કરે છે.

૩૩. મૃતકનું પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર મેડિકલ ઓફિસર પી.ડબલ્યુ. ૧ એ તેમની ઊલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે હાથની હથેળીઓ અને પગના તળિયા બળેલા ન હતા. તેમણે વધુમાં સ્વીકાર્યું કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પોતાની જાતને આગ ચાંપીને આત્મહત્યા કરવાનો પ્રયાસ કરે ત્યારે પણ આવી પ્રકૃતિની ઈજાઓ થઈ શકે છે. પી.ડબલ્યુ. ૧ એ એ પણ જુબાની આપી છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ બીજી વ્યક્તિ પર કેરોસીન રેડે અને ભોગ બનનાર આવા પ્રયાસનો પ્રતિકાર કરે, તો સંભવ છે કે હુમલાખોરના શરીર અથવા કપડાં પર પણ કેરોસીન ઢોળાય. આ સંબંધમાં, તપાસ અધિકારી પી.ડબલ્યુ. ૧૩ નો પુરાવો મહત્વપૂર્ણ બને છે. તેમણે તેમની ઊલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે તપાસ દરમિયાન હાલના સામાવાળા—

આરોપીના કપડાં ક્યારેય જમ કરવામાં આવ્યા ન હતા. પરિણામે, આરોપીના કપડાં પર કેરોસીનના કોઈ નિશાન કે અન્ય કોઈ ગુનાહિત સામગ્રી હતી કે કેમ તે ચકાસવા માટે કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો. તપાસ અધિકારીએ વધુમાં સ્વીકાર્યું કે કથિત સહ-આરોપીની ઓળખ કે સંડોવણી અંગે તેઓ કોઈ સુરાગ મેળવી શક્યા ન હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું કે ગુનો કરવામાં કથિત રીતે વપરાયેલી સાચકલ ક્યારેય રિકવર કે જમ કરવામાં આવી ન હતી. તપાસ અધિકારીએ વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે કથિત રીતે કેરોસીન ધરાવતો ડબ્બો તપાસ માટે એફ.એસ.એલ. માં મોકલવામાં આવ્યો ન હતો અને સદર વસ્તુ પરથી ફિંગરપ્રિન્ટ મેળવવા અથવા આરોપીના ફિંગરપ્રિન્ટ સાથે સરખાવવા માટે કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો. આમ, તપાસના કેટલાક મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ વણશોધાયેલા રહ્યા, જેના પરિણામે આરોપીને ગુના સાથે જોડતા સમર્થન આપતા વૈજ્ઞાનિક પુરાવાનો અભાવ રહ્યો. નોંધપાત્ર રીતે, પી.ડબલ્યુ. ૧૩ એ એ પણ સ્વીકાર્યું કે તપાસ દરમિયાન, તેમને હાલના સામાવાળા- આરોપીના પિતા તરફથી એવી રજૂઆત કરતી અરજી મળી હતી કે આરોપી સંબંધિત સમયે ઘટનાસ્થળે હાજર ન હતો. તેમણે વધુમાં સ્વીકાર્યું કે તેમણે સદર અરજીમાં કરાયેલા આક્ષેપોની તપાસ કરી હતી અને તેમાં તથ્ય જણાયું હતું. જોકે, આવી તપાસ છતાં, તેમણે તે તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરાયેલા કોઈપણ દસ્તાવેજો, નિવેદનો કે સામગ્રીને રેકૉર્ડ પર મૂક્યા ન હતા. તપાસ અધિકારી તરફથી થયેલી આ કબૂલાતો

તપાસમાં ગંભીર ખામીઓ દર્શાવે છે. મહત્વપૂર્ણ પુરાવા જપ્ત કરવામાં નિષ્ફળતા, કથિત સહ-આરોપીની અસરકારક તપાસ કરવા માટે સંબંધિત વસ્તુઓની વૈજ્ઞાનિક તપાસ આગળ ન વધારવી અને ઘટનાસ્થળેથી આરોપીની ગેરહાજરીની દલીલની તપાસને અનુસરીને એકત્રિત સામગ્રીને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં નિષ્ફળતા, એવા સંજોગો છે જે ફરિયાદપક્ષ પોતાનો કેસ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે કે કેમ તેનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે મહત્વ ધારણ કરે છે.

૩૪. રેકૉર્ડ પરના ઉપરોક્ત પુરાવાના પ્રકાશમાં, ફરિયાદપક્ષના એ વર્ઝન પર વિશ્વાસ કરવો મુશ્કેલ છે કે આરોપી સહ-આરોપી સાથે ભોગ બનનારના ઝૂંપડામાં આવ્યો હતો અને કેરોસીન રેડીને તેને આગ ચાંપી દીધી હતી. રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા પુરાવા કોર્ટનો વિશ્વાસ પ્રેરિત કરતા નથી, ખાસ કરીને જ્યારે સાક્ષી સમક્ષ ભોગ બનનારનું વર્ઝન અલગ હોય. (૧૯૯૨) ૨ એસ.સી.સી. ૪૭૪ માં નોંધાયેલા પાનીબેન (શ્રીમતી) વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે મરણોન્મુખ નિવેદનને સંચાલિત કરતા નીચે મુજબના સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા હતા:—

"૧૮.....(૧) કાયદાનો કે ડહાપણનો એવો કોઈ નિયમ નથી કે સમર્થન વિના મરણોન્મુખ નિવેદન પર પગલાં લઈ શકાતા નથી. (મુન્નુ રાજા વિ. એમ.પી. રાજ્ય)

(૨) જો કોર્ટ સંતુષ્ટ થાય કે મરણોન્મુખ નિવેદન સાચું અને સ્વૈચ્છિક છે, તો તે સમર્થન વિના તેના પર દોષિત ઠરાવી શકે છે. (યુ.પી. રાજ્ય વિ. રામ સાગર યાદવ ; રામાવતી દેવી વિ. બિહાર રાજ્ય)

(૩) આ કોર્ટે મરણોન્મુખ નિવેદનની કાળજીપૂર્વક ચકાસણી કરવી પડશે અને ખાતરી કરવી પડશે કે નિવેદન શીખવાડવા, પ્રેરાવવા કે કલ્પનાનું પરિણામ નથી. મૃતક પાસે હુમલાખોરોનું અવલોકન કરવાની અને તેમને ઓળખવાની તક હતી અને તે નિવેદન આપવા માટે સક્ષમ સ્થિતિમાં હતો. (કે. રામચંદ્ર રેડ્ડી વિ. પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર)

(૪) જ્યાં મરણોન્મુખ નિવેદન શંકાસ્પદ હોય ત્યાં સમર્થન આપતા પુરાવા વિના તેના પર પગલાં લેવા જોઈએ નહીં. (રશીદ બેગ વિ. એમ.પી. રાજ્ય)

(૫) જ્યાં મૃતક બેભાન હતો અને ક્યારેય કોઈ મરણોન્મુખ નિવેદન આપી શક્યો ન હોત, ત્યાં તેના સંબંધિત પુરાવા નકારી કાઢવાના રહેશે. (કાકે સિંહ વિ. એમ.પી. રાજ્ય)

(૬) જે મરણોન્મુખ નિવેદન ક્ષતિગ્રસ્ત હોય તે દોષિત ઠરાવવાનો આધાર બની શકતું નથી. (રામ મનોરથ વિ. યુ.પી. રાજ્ય)

(૭) માત્ર એટલા માટે કે મરણોન્મુખ નિવેદનમાં ઘટના અંગેની વિગતો નથી, તેને નકારી શકાય નહીં. (મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. કૃષ્ણમૂર્તિ લક્ષ્મીપતિ નાયડુ)

(૮) તેવી જ રીતે, માત્ર એટલા માટે કે તે ટૂંકું નિવેદન છે, તેને ફગાવી દેવાનું નથી. તેનાથી વિપરીત, નિવેદનનું ટૂંકાણ પોતે જ સત્યની ખાતરી આપે છે. (સુરજદેવ ઓઝા વિ. બિહાર રાજ્ય)

(૯) સામાન્ય રીતે કોર્ટ મૃતક મરણોન્મુખ નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય માનસિક સ્થિતિમાં હોવો કે કેમ તે અંગે સંતુષ્ટ થવા માટે તબીબી અભિપ્રાય તરફ જુએ છે. પરંતુ જ્યાં નજરે જોનાર સાક્ષીએ કહ્યું હોય કે મૃતક આ મરણોન્મુખ નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય અને સભાન સ્થિતિમાં હોવો, ત્યાં તબીબી અભિપ્રાય પ્રબળ રહી શકતો નથી. (નાનહૌ રામ વિ. એમ.પી. રાજ્ય)

(૧૦) જ્યાં ફરિયાદપક્ષનું વર્જન મરણોન્મુખ નિવેદનમાં આપેલા વર્જનથી અલગ પડે છે, ત્યાં સદર નિવેદન પર પગલાં લઈ શકાતા નથી. (યુ.પી. રાજ્ય વિ. મદન મોહન)”

૩૫. વધુમાં, ૨૦૨૩ લાઇવલો (એસ.સી.) ૬૯૮ માં નોંધાયેલા ઈરફાન @ નાકા વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય ના કેસમાં, પેરાગ્રાફ નં. ૬૨ માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:—

“૬૨. મરણોન્મુખ નિવેદન ક્યારે સ્વીકારવું તે નક્કી કરવા માટે કોઈ નિશ્ચિત નિયમ નથી; કોર્ટની ફરજ કેસની હકીકતો અને આસપાસના સંજોગોમાં આ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાની અને તેની સત્યતા વિશે સંપૂર્ણ ખાતરી કરવાની છે. તે નક્કી કરવા માટે નીચે પુનઃ રજૂ કરાયેલા અમુક પરિબલો ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે, જોકે, તેઓ માત્ર મરણોન્મુખ નિવેદનના વજનને અસર કરશે અને તેની ગ્રાહ્યતાને નહીં: —

(૧) શું નિવેદન આપનાર વ્યક્તિ મૃત્યુની અપેક્ષામાં હતો?

(૨) શું મરણોન્મુખ નિવેદન વહેલી તકે આપવામાં આવ્યું હતું? “પ્રથમ તકનો નિયમ”

(૩) શું એવું માનવા માટે કોઈ વાજબી શંકા છે કે મરણોન્મુખ નિવેદન મૃત્યુ પામનાર વ્યક્તિના મુખમાં મૂકવામાં આવ્યું હતું?

(૪) શું મરણોન્મુખ નિવેદન પોલીસ અથવા કોઈપણ હિત ધરાવતા પક્ષકારના કહેવાથી દોરવણી, શીખવાડવા કે દોરી જવાનું પરિણામ હતું?

(૫) શું નિવેદન યોગ્ય રીતે નોંધવામાં આવ્યું ન હતું?

(૬) શું મરણોન્મુખ નિવેદન આપનારને ઘટનાનું સ્પષ્ટપણે અવલોકન કરવાની તક મળી હતી?

(૭) શું મરણોન્મુખ નિવેદન સમગ્ર રીતે સુસંગત રહ્યું છે?

(૮) શું મરણોન્મુખ નિવેદન પોતે જ મૃત્યુ પામનાર વ્યક્તિ જે બન્યું હોવાનું વિચારે છે તેની કલ્પનાનું અભિવ્યક્તિ / કાલ્પનિક રૂપ છે?

(૯) શું મરણોન્મુખ નિવેદન પોતે જ સ્વૈચ્છિક હતું?

(૧૦) એકાધિક મરણોન્મુખ નિવેદનોના કિસ્સામાં, શું પ્રથમ નિવેદન સત્યને પ્રેરિત કરે છે અને અન્ય મરણોન્મુખ નિવેદન સાથે સુસંગત છે?

(૧૧) શું ઈજાઓ અનુસાર, મૃતક માટે મરણોન્મુખ નિવેદન આપવું અશક્ય હોત?”

૩૬. હવે, હાલના કેસની હકીકતો તરફ વળતાં, ભોગ બનનારે પોતાનું વર્જન સતત બદલ્યા કર્યું હતું. પ્રથમ, તેણે બનાવની ઘટનાને પોતાના પ્રારબ્ધ (નસીબ) તરીકે જણાવી હતી. વધુમાં, તેણે તેને હોસ્પિટલ લઈ જનાર પી.ડબલ્યુ. ૧૦ ને કંઈ કહ્યું ન હતું, તે ઉપરાંત તેણે હિસ્ટ્રી નોંધનાર ડૉક્ટરને પણ આરોપી વ્યક્તિઓના નામ જણાવ્યા ન હતા અને માત્ર એટલું જ જણાવ્યું હતું કે બે અજાણ્યા માણસો આવ્યા હતા. વધુમાં, તેણે

હોસ્પિટલમાં દાખલ થયા પછી તેની મુલાકાતે આવેલા હેડ કોન્સ્ટેબલ સમક્ષ પણ આરોપી વ્યક્તિઓના નામ જાહેર કર્યા ન હતા. મરણોન્મુખ નિવેદન નોંધનાર પી.ડબલ્યુ. ૩ અને ફરિયાદ નોંધનાર પી.ડબલ્યુ. ૮ બંનેએ શરૂઆતમાં હાલના સામાવાળા-આરોપીનું નામ “જીતેશ” તરીકે દર્શાવ્યું હતું, જેને સુધારીને નીતેશ કરવામાં આવ્યું હતું. તપાસ અધિકારીએ “નીતેશ” અને “નરેન્દ્ર” એક જ વ્યક્તિ છે કે કેમ તે અંગે કોઈ તપાસ કરી નથી. જ્યારે ભોગ બનનારને હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેની સ્થિતિ અત્યંત નબળી હતી, જે પી.ડબલ્યુ. ૭ દ્વારા મેડિકલ પેપર્સમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું. કેસની આ હકીકતો અને સંજોગોમાં, વિદ્વાન સેશન્સ જજે મરણોન્મુખ નિવેદન પર વિશ્વાસ ન મૂકીને યોગ્ય જ કર્યું છે.

૩૭. ચુકાદાઓની હારમાળા દ્વારા સુસ્થાપિત થયેલ છે કે અપીલ કોર્ટ પાસે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે. જોકે, અપીલ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી પૂર્વધારણા રહેલી છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષતાની પૂર્વધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ કાયદાની અદાલત દ્વારા તેને દોષિત સાબિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેનો નિર્દોષ છૂટકારો પ્રાપ્ત કરી લીધો હોવાથી,

તેની નિર્દોષતાની પૂર્વધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃ સમર્થિત અને દ્રઢ બને છે.

૩૮. વધુમાં, જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં. વધુમાં, નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમ સામેની અપીલમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અપીલ કોર્ટ સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમમાં દખલ કરશે નહીં જ્યાં સુધી નીચલી કોર્ટનો અભિગમ કોઈ પ્રત્યક્ષ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત ન થયો હોય અને જે તારણ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે તે તારણ પર કોઈ વ્યાજબી વ્યક્તિ ન પહોંચી શકે અને તેથી, નિર્ણયને વિફૂત ગણવો પડે. માત્ર બે મંતવ્યો શક્ય હોવાના કારણે, અપીલ કોર્ટ એવો દૃષ્ટિકોણ નહીં અપનાવે જે નીચેની કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉથલાવી દે. જોકે, અપીલ કોર્ટ પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે જો તેનો એવો અભિપ્રાય હોય કે નીચેની કોર્ટ દ્વારા પહોંચેલું તારણ વિફૂત છે અને કોર્ટે કાયદાની પ્રત્યક્ષ ભૂલ કરી છે અને રેકૉર્ડ પરના મહત્વપૂર્ણ પુરાવાને અવગણ્યો છે. આવા સંજોગોમાં, આરોપી સામે જે ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે ગુનાના આચરણ સાથે આરોપી સંકળાયેલા છે કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરવાની ફરજ અપીલ કોર્ટ પર લાદવામાં આવે છે.

૩૯. હાલના કેસમાં, વિદ્વાન એ.પી.પી. આરોપી વ્યક્તિઓ સામે કોઈ પ્રતીતિકારક અને ગુનાહિત પુરાવો દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે, જે આરોપી વ્યક્તિઓને વ્યાજબી શંકાથી પર ગુનાના આચરણ સાથે જોડી શકે. આ તબક્કે, ૨૦૦૭ (૪) એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં નોંધાયેલા ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો ફાયદાકારક રહેશે. સદર ચુકાદામાં કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ છે:—

(૧) અપીલ કોર્ટ પાસે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે;

(૨) કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત લાદતો નથી અને અપીલ કોર્ટ તેની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંને પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે;

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, 'મહત્વપૂર્ણ અને આકર્ષક કારણો', 'સારા અને પૂરતા આધાર', 'ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો', 'વિકૃત તારણો', 'સ્પષ્ટ ભૂલો', વગેરે નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં અપીલ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાનો આશય ધરાવતા નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો

પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર પહોંચવાની કોર્ટની સત્તાને ઘટાડવા કરતાં નિર્દોષ છૂટકારામાં દખલ કરવા પ્રત્યે અપીલ કોર્ટના અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે 'ભાષાના અલંકારો' જેવા વધુ છે;

(૪) જોકે, અપીલ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી પૂર્વધારણા છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષતાની પૂર્વધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ કાયદાની અદાલત દ્વારા તેને દોષિત સાબિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવી લીધો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાની પૂર્વધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃ સમર્થિત અને દ્રઢ બને છે;

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં."

૪૦. ચંદ્રપ્પા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતને લાગુ કરતાં, રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી, જે આરોપી

વ્યક્તિઓને કથિત ગુનામાં જોડી શકે. ફરિયાદપક્ષ આરોપી વ્યક્તિઓનો ગુનો વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ ગયો છે. આમ, ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં અને આરોપી વ્યક્તિઓને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.

૪૧. આ હકીકતો અને સંજોગોમાં, અમારો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. તેથી, હાલની અપીલ નામંજૂર થવાને પાત્ર છે.

૪૨. પરિણામે, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને નામંજૂર કરવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટનો તારીખ ૧૩.૧૧.૧૯૯૮ નો ચુકાદો અને હુકમ કાયમ રાખવામાં આવે છે. આરોપીના જામીન અને જામીનપત્રો, જો કોઈ હોય તો, રદ બાતલ થાય છે. આર. એન્ડ પી. સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(હેમંત એમ. પ્રચ્છક, ન્યાયમૂર્તિ)

(મૂલ ચંદ ત્યાગી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====